

MAAK JE COLLECTIE BETER VINDBAAR MET TERMEN

Wil je je online collecties beter vindbaar maken? Gebruik dan de juiste termen of trefwoorden.

Veel erfgoedinstellingen voegen termen of trefwoorden toe aan objecten in hun collectieregistratiesysteem. Een term is een woord of een zin waarmee een begrip, voor een ding, gebeurtenis, plek of organisatie, wordt aangeduid. Het liefst gebruiken we een zo specifiek mogelijke term voor iets. Soms is het lastig om het juiste begrip voor iets te vinden of te bedenken. Dan heb je meer specialistische kennis nodig.

VOORBEELD

Wat is het verschil tussen een 'tipi' en een 'wigwam' ook alweer? Of: hoe heet zo'n brilletje zonder pootjes dat je op je neus vastknijpt?

Gebruik bestaande terminologiebronnen

Het is beter om bij het registreren niet lukraak trefwoorden in te vullen die de lading dekken, maar zo specifiek mogelijke termen te gebruiken die in een standaard trefwoordenlijst of terminologiebron staan. Terminologiebronnen worden meestal gemaakt en gepubliceerd door gespecialiseerde erfgoedinstellingen, zoals de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed of het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid.

Als je een standaard terminologiebron gebruikt, is de kans groter dat alle vrijwilligers of medewerkers die registreren voor dezelfde trefwoorden kiezen. Ook kunnen ze dan geen spelfouten maken bij het invoeren. Dat komt de kwaliteit van de registratie ten goede. Bovendien wordt de collectie beter vindbaar voor gebruikers door de toevoeging van veelgebruikte gestandaardiseerde termen.

VOORBEELD

Stel, je hebt een schilderij van Rembrandt in de collectie. Hoe noem je dan de maker? Denk aan naamsvarianten als 'Rembrandt', 'Rembrandt van Rijn', 'Rijn, Rembrandt van' en 'Rembrandt Harmenszoon van Rijn'.

Met een voorkeursterm in een terminologiebron maak je een goede keuze. Je kunt in dit geval kiezen voor 'Rembrandt', zoals benoemd in RKDartists, een terminologiebron met namen van kunstenaars.

Thesaurus

Er bestaan verschillende soorten terminologiebronnen. Een thesaurus is de meest uitgebreide vorm. Hij bestaat uit termen die relaties met elkaar hebben in een hiërarchische structuur. Een voorbeeld is de Art & Architecture Thesaurus (AAT). Deze meertalige thesaurus van het Getty Research Institute wordt wereldwijd door erfgoedinstellingen gebruikt. De Nederlandse inhoud wordt verzorgd door het RKD-Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis. Een overzicht van meestgebruikte terminologiebronnen vind je in de publicatie *Verbind je termen*. Welke passen het beste bij jouw collectie?

Als hulpmiddel kun je ook het Termennetwerk gebruiken

Het Termennetwerk is een zoekmachine waarbij je als collectiebeheerder naar trefwoorden kunt zoeken in verschillende terminologiebronnen tegelijk. Uit het resultaat kies je welke term of welke termen het beste passen bij de beschrijving van het object. Er is een demoversie beschikbaar waar je het zoeken kunt uitproberen. Uiteindelijk zou het Termennetwerk ingebouwd moeten worden in de bestaande collectieregistratiesystemen. Dat maakt het registreren voor erfgoedinstellingen een stuk eenvoudiger.

Toekennen van termen in het collectieregistratiesysteem

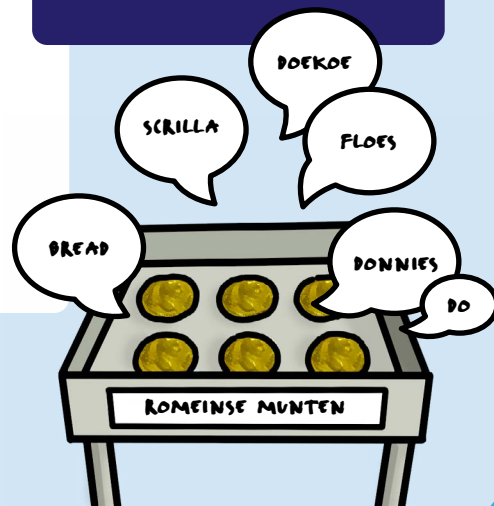
Hoe ga je nu te werk? Het proces van het toekennen van termen verloopt in een aantal stappen:

1 Analyseer de inhoud van het object

Denk hierbij aan de verschillende aspecten van het object dat je wilt beschrijven. Beantwoord in de beschrijving bijvoorbeeld de vragen: wie, wat, waar en wanneer? Voor museale objecten kun je natuurlijk ook de basisregistratievelden aanhouden. Gebruik in deze fase vooral je eigen woorden om de inhoud te duiden.

TIP

Voor scholieren zul je misschien andere woorden willen gebruiken dan voor (volwassen) onderzoekers. Daardoor kun je nooit spreken van de beste trefwoorden om iets toegankelijk te maken voor iedereen.

2

Vertaal je eigen trefwoorden naar de voorkeurstermen van één of meer terminologiebronnen

Bepaal eerst welke terminologiebronnen passen bij de collectie. Dan kun je de vertaling naar de gestandaardiseerde termen gaan maken.

Stel dat je de AAT wilt gebruiken voor het beschrijven van een fiets in de collectie. Denk bijvoorbeeld aan alle mogelijke trefwoorden voor het begrip 'fiets'. Je kunt een fiets een 'fiets' noemen, maar ook een rijwiel', 'stalen ros', 'brik', 'karretje', 'velo', etc. Welk van deze trefwoorden kies je dan?

In een thesaurus is één woord de voorkeursterm. De andere trefwoorden die te maken hebben met deze voorkeursterm (synoniemen) staan vaak ook vermeld en verwijzen (automatisch) naar de voorkeursterm. Je kiest de term uit de terminologiebron die het beste past bij de collectie. Meestal is dat de voorkeursterm, maar dat hoeft niet altijd.

In het geval van het begrip 'fiets' kies je de meest geschikte term uit de thesaurus, bijvoorbeeld de voorkeursterm: 'fietsen (transportmiddelen)'.

Bij termen in een thesaurus staat vaak een extra uitleg. Met deze beschrijving weet je zeker of jouw bedoelde term overeenkomt met die in de terminologiebron. Voor 'fietsen (transportmiddelen)' is de Nederlandse beschrijving:

TIP

Hulpmiddelen bij het toekennen van termen zijn het *Invulboek Erfgoedobjecten*, het *Invulboek Publicaties* en het *Terminetwerk*. Of kijk ter inspiratie eens welke trefwoorden andere erfgoedinstellingen online gebruiken. Uiteindelijk registreer je de gekozen termen uit de terminologiebronnen in het collectieregistratiesysteem.

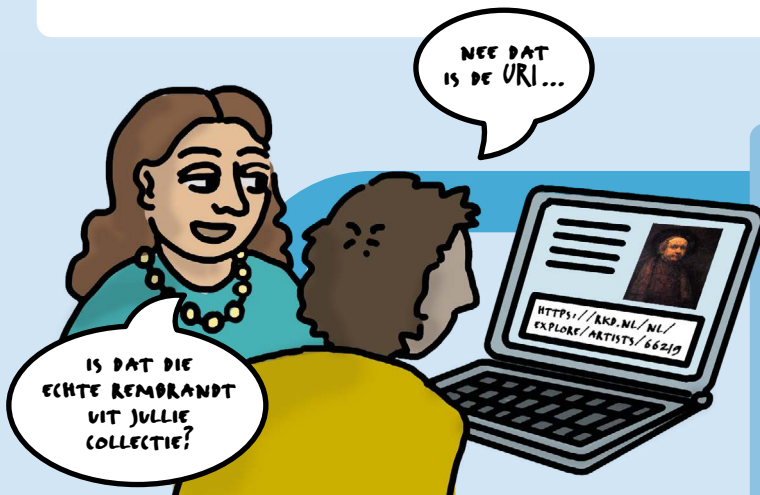

3 Registreer de URI van een term

Je kunt de term als woord opnemen in je collectieregistratiesysteem, maar beter is het om ook de link te leggen naar de gebruikte terminologiebron. Dan gebruik je de URI (Uniform Resource Identifier) van de term die je in een apart veld of velden invoert in het collectieregistratiesysteem. Deze velden zijn steeds vaker standaard aanwezig. URI's zijn unieke verwijzingen naar digitale erfgoedobjecten. Een websiteadres (URL) is het bekendste type URI. Zo staat in de terminologiebron RKDartists de URI '<https://rkd.nl/nl/explore/artists/66219>' voor de schilder Rembrandt. En voor de term 'fietsen' uit de AAT gebruik je de URI: '<http://vocab.getty.edu/page/aat/300212636>'.

TIP

Afhankelijk van de mogelijkheden in je systeem zou je ook het identificatienummer en de bron in aparte velden kunnen registreren. In dit voorbeeld van Rembrandt: '66219' en '<https://rkd.nl/explore/artists/>'.

BRONNEN BIJ DEZE FACTSHEET

- Verbind je termen: Link je Adlib-thesaurus in Excel aan de AAT / Shannon van Muijden, Zuidoostzeemuseum, Inge van Stokkom, Netwerk Oorlogsbronnen, Ykje Wildenburg, ModeMuseum Antwerpen, 2017
- Termennetwerk demo - Netwerk Digitaal Erfgoed
- Spoorboekje digitalisering erfgoedcollecties Zuid-Holland - (Provincie Zuid-Holland) CC BY-SA 4.0 2019
- Spoorboekje digitalisering erfgoedcollecties online - (Erfgoedhuis Zuid-Holland) CC BY-SA 4.0 2019-2020
- Maak het vindbaar op schijven, sites en Sharepoint (2017) / Joyce van Aalten, Peter Becker, Marjolien van der Linden, Eric Sieverts, CC-BY-SA 4.0
- Online cursus OpenRefine / Het is een vertaling (translation to Dutch) van de Library Carpentry OpenRefine lesson, onder de licentie CC-BY 4.0 2016-2020 by Library Carpentry
- Handleiding data opschonen in Adlib: stappenplan voor data-opschoning in Adlib Software / Henk Vanstappen (Datable). CC-BY-SA 3.0

4 Opschonen van termen

Ben je al een tijd bezig met de invoer van trefwoorden en wil je checken of ze kloppen? Of dat er bijvoorbeeld geen spelfouten zijn gemaakt? Of wil je eerder ingevoerde trefwoorden vervangen door voorkeurstermen? Schoon je gegevens dan op. Dat kan meestal handmatig binnen het collectieregistratiesysteem, maar je kunt ook software gebruiken om (semi-) automatisch op te schonen, zoals de tool OpenRefine.

Samengesteld door Tamara van Zwol, Erfgoedhuis Zuid-Holland met redactie van Reem Weda, digitaal-erfgoed-coach van de provincie Flevoland, en Ronald de Nijs, Netwerk Digitaal Erfgoed. Vormgeving: studioBoven grafisch ontwerp. Deze factsheet is tot stand gekomen in het kader van het programma Digitalisering Cultureel Erfgoed Zuid-Holland in opdracht van de provincie Zuid-Holland. Tenzij anders vermeld is alles in dit werk gelicenseerd onder een Creative Commons Naamsvermelding-GelijkDelen 4.0-licentie. Wanneer je gebruik wilt maken van dit werk, hanteer dan de volgende methode van naamsvermelding: Tamara van Zwol, Reem Weda en Ronald de Nijs: Factsheet maak je collectie beter vindbaar met termen (Provincie Zuid-Holland), CC-BY-SA 4.0 2020. De volledige licentie-tekst is [hier](#) te lezen. www.erfgoedhuis-zh.nl december 2020

Erfgoed
provincie HOLLAND
ZUID digitaal

PRINS BERNHARD
CULTUURFONDS

provincie HOLLAND
ZUID

ERFGOEDHUIS
ZUID-HOLLAND